

Annales

Instituti

Archaeologici

IX - 2013

Godišnjak

Instituta za

arheologiju

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Adress od the editor's office

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršni urednici/Desk editors

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Tehnički urednici/Technical editors

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Minichreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Prijevod na engleski/English translation

Sanjin Mihelić

Lektura/Language editor

Ivana Majer (hrvatski jezik/Croatian)
Sanjin Mihelić (engleski jezik/English)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institut of archaeology, Zagreb 2013.

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 8** **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Sotin – arheološka istraživanja 2012. godine
- 12** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar
Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2012. godine
- 20** **Tatjana Tkalčec**
Arheološka istraživanja nalazišta Crkvari – crkva sv. Lovre 2012. godine
- 26** **Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2012.
- 31** **Saša Kovačević**
Nova Bukovica – Sjenjak 2012.
- 35** **Daria Ložnjak Dizdar**
Medinci – Čićoka/Jablanik – zaštitna istraživanja 2012. godine
- 38** **Marko Dizdar**
Rezultati zaštitnih istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2012. godini
- 44** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marija Mihaljević
Dolina – Glavičice, istraživanja 2012.
- 48** **Tajana Sekelj Ivančan**
Nastavak arheoloških istraživanja na položajima Volarski breg i Sušine kraj Virje u 2012. godini
- 55** **Marina Ugarković**
Tina Neuhauser
Stobreč 2012. – helenistički bedem
- 59** **Marina Ugarković**
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić
Tina Neuhauser
Hvar, otok Sveti Klement, uvala Soline, arheološka istraživanja 2012.

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 8** **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Sotin – archaeological investigations in 2012
- 12** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar
The results of the excavations of the Batina-Sredno site in 2012
- 20** **Tatjana Tkalčec**
Archaeological investigations at Crkvari – St. Lawrence Church in 2012
- 26** **Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod, Galovo, archaeological investigations in 2012
- 31** **Saša Kovačević**
Nova Bukovica – Sjenjak 2012.
- 35** **Daria Ložnjak Dizdar**
Medinci – Čićoka/Jablanik – rescue investigations in 2012
- 38** **Marko Dizdar**
The results of the 2012 rescue excavations of the La Tène culture cemetery in Zvonimirovo – Veliko Polje
- 44** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marija Mihaljević
Dolina-Glavičice, the investigations in 2012
- 48** **Tajana Sekelj Ivančan**
Continued archaeological investigations at the positions of Volarski Breg and Sušine near Virje in 2012
- 55** **Marina Ugarković**
Tina Neuhauser
Stobreč 2012 – Hellenistic fortification
- 59** **Marina Ugarković**
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić
Tina Neuhauser
Hvar, St. Clement island, Soline Bay, archaeological investigations in 2012

64 Siniša Krznar Arheološko istraživanje lokaliteta Torčec – Cirkvišće 2012. godine	64 Siniša Krznar <i>Archaeological investigations at the site Torčec – Cirkvišće in 2012</i>
69 Marko Dizdar Zaštitna arheološka istraživanja nalazišta AN 4 Poljana Križevačka 1 na trasi autoceste A12, dionica Gradec – Kloštar Vojakovački	69 Marko Dizdar <i>Rescue archaeological excavations of the AS 4 Poljana Križevačka 1 site on the route of the A12 motorway, section Gradec-Kloštar Vojakovački</i>
76 Tatjana Tkalčec Kasnosrednjovjekovno naselje Buzadovec–Vojvodice (AN 3) na trasi autoceste A12 Sveta Helena – GP Gola	76 Tatjana Tkalčec <i>The late mediaeval settlement Buzadovec – Vojvodice (AS 3) on the route of the A12 motorway Sveta Helena – GP Gola</i>
<p>88 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p>Rezultati arheoloških istraživanja lokaliteta Kalnik – Igrišće</p>	<p>88 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p><i>Results of archaeological investigations of the Kalnik – Igrišće site</i></p>
<p>93 Marko Dizdar
Daria Ložnjak Dizdar</p> <p>Zaštitna istraživanja nalazišta AN 1 Grabrić na trasi autoceste A13, dionica Čvor Vrbovec 2 – Čvor Farkaševac</p>	<p>93 Marko Dizdar
Daria Ložnjak Dizdar</p> <p><i>Rescue excavations of the AN 1 Grabrić site on the route of the A13 motorway, section Vrbovec 2 Junction – Farkaševac Junction</i></p>
98 Marko Dizdar Terenski pregled i probna istraživanja na izgradnji spojne ceste od Petrinje do mosta preko rijeke Kupe u Brestu	98 Marko Dizdar <i>Field survey and test excavations on the route of the connecting road between Petrinja and the bridge over the Kupa river in Brest</i>
<p>102 Juraj Belaj
Filomena Sirovica</p> <p>Arheološka istraživanja na lokalitetu Stari grad u Ivanju 2012. godine</p>	<p>102 Juraj Belaj
Filomena Sirovica</p> <p><i>Archaeological investigations at the Old Town site in Ivanec in 2012</i></p>
109 Tatjana Tkalčec Nastavak arheoloških istraživanja burga Vrbovca u Klenovcu Humskom 2012. godine	109 Tatjana Tkalčec <i>Continued archaeological investigations of the mediaeval fortified town Vrbovec in Klenovec Humski in 2012</i>
116 Asja Tonc Rezultati probnih iskopavanja na gradini Svete Trojice 2012. godine	116 Asja Tonc <i>Results of trial excavations at the Sv. Trojica hillfort in 2012</i>
<p>121 Bartul Šiljeg
Goranka Lipovac Vrkljan
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra</p> <p>Crikvenica – <i>Ad turre</i>, rezultati sustavnih arheoloških istraživanja rimske keramičarske radionice na lokalitetu Igralište 2012. godine</p>	<p>121 Bartul Šiljeg
Goranka Lipovac Vrkljan
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra</p> <p><i>Crikvenica – Ad turre, Results of Systematic Archaeological Excavations of the Roman Pottery Workshop at the Igralište Site in 2012</i></p>
<p>131 Bartul Šiljeg
Vladimir Kovačić
Ana Konestra</p> <p>Nastavak arheološko-konzervatorskih istraživanja lokaliteta Stancija Blek (Tar) u 2012. godini</p>	<p>131 Bartul Šiljeg
Vladimir Kovačić
Ana Konestra</p> <p><i>Continued archaeological investigations and conservation at the Stancija Blek site (Tar) in 2012</i></p>

Terenski pregledi

136 **Tatjana Tkalčec**

Rekognosciranje na području Bjelovarsko-bilogorske i Koprivničko-križevačke županije u 2012. godini

167 **Kristina Jelinčić Vučković**

Terenski pregled lokaliteta Novo Selo *Bunje* na otoku Braču

175 **Asja Tonc**

Terenski pregledi područja izgradnje novih cestovnih pravaca na teritoriju Zagrebačke i Istarske županije

Field Surveys

136 **Tatjana Tkalčec**

Field surveys in the Bjelovar-Bilogora and Koprivnica-Križevci counties in 2012

167 **Kristina Jelinčić Vučković**

Field survey of the Novo Selo Bunje site on the island of Brač

175 **Asja Tonc**

Field surveys of the construction area of new roads in the Zagreb and Counties of Zagreb and Istria

Eksperimentalna arheologija

185 **Andreja Kudelić**

Testiranje tehnologije izrade keramičkih posuda i rekonstrukcija hipotetske horizontalne keramičarske peći

190 **Andreja Kudelić
Filomena Sirovica
Dinko Tresić Pavičić**

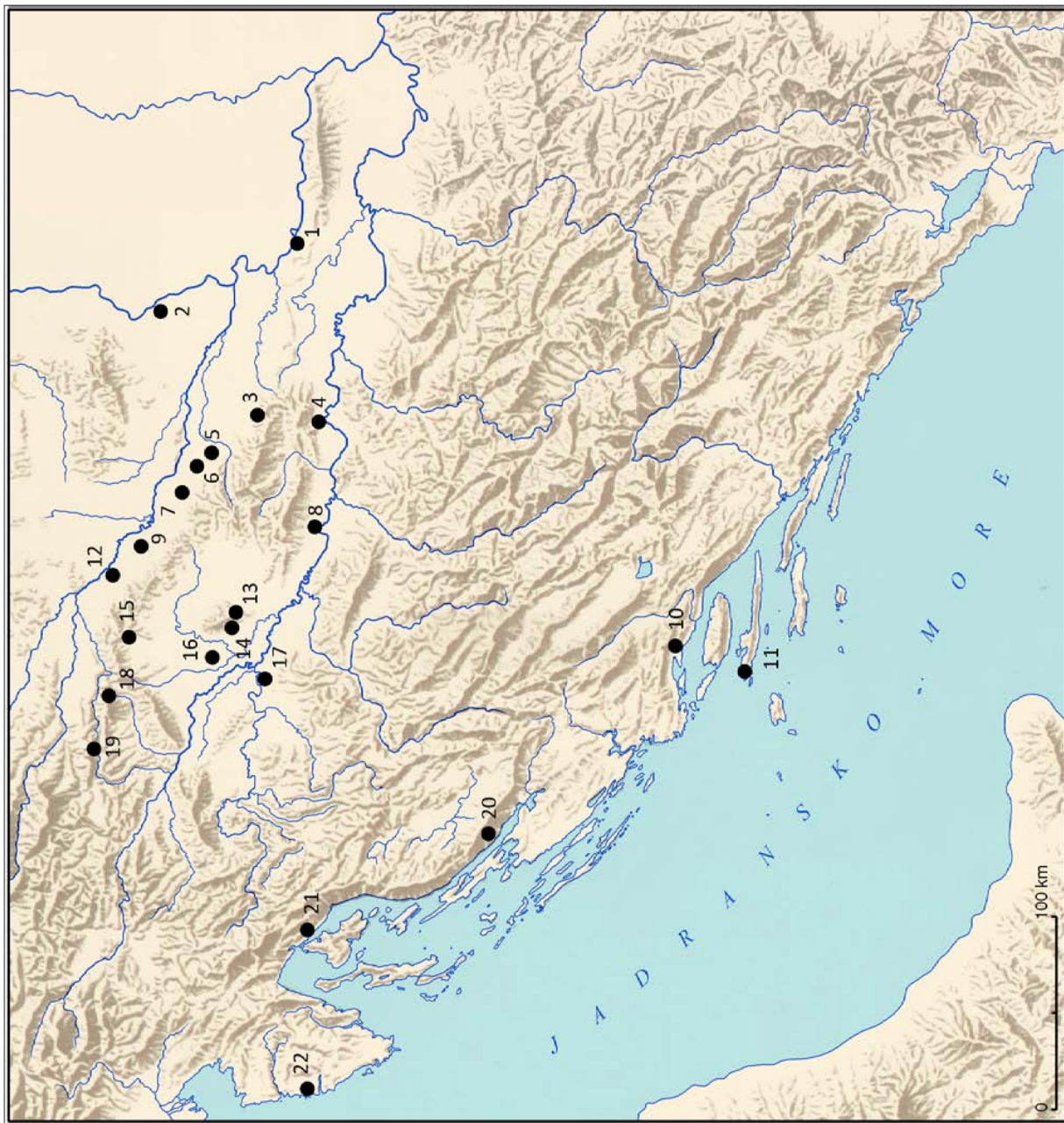
Dokumentiranje reljefnih značajki položaja Kurilovec–Belinščica tijekom 2011. i 2012. godine

185 **Andreja Kudelić**

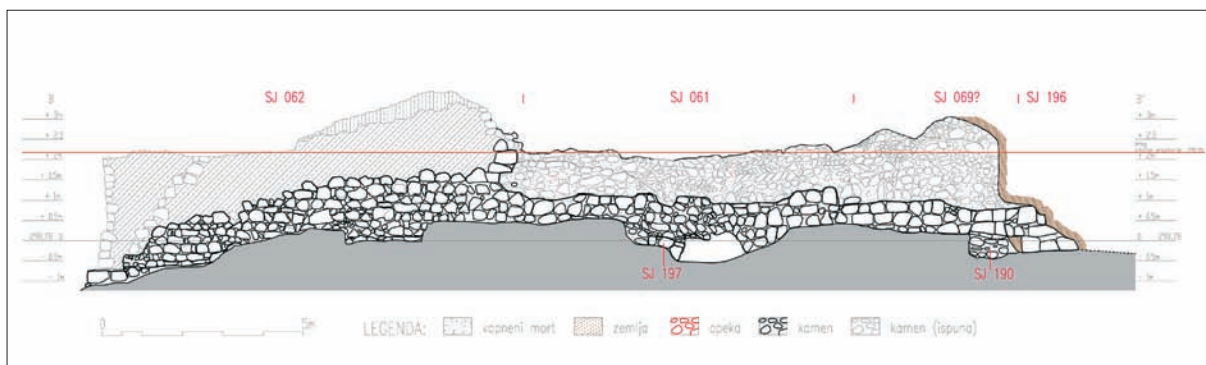
Testing of ceramic vessel production technology and reconstruction of a hypothetical horizontal ceramic kiln

190 **Andreja Kudelić
Filomena Sirovica
Dinko Tresić Pavičić**

Documenting the relief features of the position Kurilovec–Belinščica in 2011 and 2012

1. Sotin
2. Batina - Sredno
3. Crkvari - crkva Sv. Lovre
4. Slavonski Brod- Galovo
5. Nova Bukovica- Sjenjak
6. Medinci - Čičoka/Jablanik
7. Zvonimirovo - Veliko polje
8. Dolina - Glavičice
9. Volarski breg i Sušine
10. Stobreč
11. Sv. Klement-Soline
12. Torčec - Crkvišće
13. AN 4 Poljana Križevačka
14. AN 3 Buzadovec-Vojvodice
15. Kalmik -Igrišće
16. AN 1 Grabrić
17. Petrinja-Žrnica
18. Ivanec- Stari grad
19. Klenovec Humski-Plemićki grad Vrbovec
20. Gradina Sv. Trojice
21. Crkvenica-Igralište
22. Stanција Blek-Tar

Sl. 2 Zapadni obodni zid burga (crtež: K. Turkalj).

Fig. 2 The western perimeter wall of the fortified town (drawing: K. Turkalj).

U razdoblju od 20. do 28. kolovoza 2012. godine Institut za arheologiju proveo je nastavak arheoloških istraživanja lokaliteta Plemički grad Vrbovec (Veliki Gradiš, Veliko Gradišće u Klenovcu kraj Huma na Sutli).¹

Institut za arheologiju je s istraživanjem burga započeo probnim iskopavanjima još 1987. godine a od 2001. provode se kontinuirana sustavna istraživanja i konzervacija zidova (s izuzetkom 2009. godine), o čemu se redovito izvješćuje putem stručnih tekstova, muzejskih izložbi, kongresnih priopćenja i znanstvenih radova (spomenimo tek izbor: Tomičić et al. 2001; Tkalčec 2010a; 2010b; 2010c).

Godine 2012. nastavljeno je arheološko iskopavanje na jugozapadnom i zapadnom dijelu lokaliteta, izvan gabarita jezgre burga, kako bi se površina nasipanih slojeva snizila na razinu do koje se uokolo svih ostalih dijelova burga dospjelo dosadašnjim iskopavanjem i koja omogućava nesmetani ophod oko zidina burga.² Iskopu je ujedno bila svrha osloboditi i jasnije definirati spoj zapadnoga obodnog zida burga i branič-kule te načiniti nacrtnu dokumentaciju kao adekvatnu podlogu za nastavak budućih konzervatorskih radova toga dijela kompleksa. Iščišćeni je i za konzervatorske radove pripremljen zapadni obodni zid, njegov južni dio i spoj s kosinom jugozapadnog zida branič-kule te potez uz jugozapadni zid branič-kule, a na samoj kuli se dijelom skinuo površinski sloj kako bismo dobili uvid u točrt unutrašnjih zidova kule zbog planiranja budućih arheoloških radova na samoj kuli. Istraživanja su provedena na ukupnoj površini od 98,4 m². Rezultirala su jasnijim definiranjem dosadašnjeg točrta burga, otkrićem novih struktura, slojeva i nalaza (sl. 1).

Istraživanja uz zapadni obodni zid burga SJ 61 i na njemu te spoj s branič-kulom

Početni radovi uz zapadni obodni zid nastavili su se na sjeveru na iskop iz 2006. i 2007. godine. Konstantno se sami zapadni rub padine morao spuštati, odnosno morali su se ukloniti debeli slojevi zasipa, koji su zapravo nataloženi i samim našim iskopavanjima. Tek se nakon njihova uklanjanja pristupilo istraživanju izvornih kulturnih slojeva. Zapadni obodni zid SJ 61 iščišćen je i dokumentiran, pronađena je i njegova temeljna

stopa SJ 197 na mjestu najdubljeg iskopa (sl. 2). Njegov spoj s branič-kulom se pri sjevernom dijelu prepoznaje kao odvojivi vez, dok situacija južnije postaje nejasnija, kao što ćemo obrazložiti u daljnjem tekstu. Zid je očuvan u dosta lošem stanju; načinom građe, izgledom i vezivnom žbukom odgovara strukturi romaničkih zidova na profanim obrambenim lokalitetima, odnosno sačinjen je od pravilnih redova priklesanog kamena, vezanog žutom žbukom. Lica zidova načinjena su pažljivo dok je ispunu činio nepravilni lomljeni kamen. Na njegovoj sredini nalazila se udubina poput tunela te se iskopom ustanovilo kako zid na tom dijelu u svojim donjim dijelovima naprosto nedostaje (sl. 3 – 4). Čini se da nije riječ o namjernom iskopu, nego o oštećenju i urušivanju nastalom uslijed klizanja terena. Naime, unatoč legendama o zakopanom zlatnom teletu i tragačima koji su ga tražili, čini se kako je trusni živac, na ovom dijelu izrazito pjeskovit i loše kvalitete, počeo propadati, tj. kliziti niz padinu, pa samim time i svi gornji slojevi. Na taj se način formiralo uleknučje (SJ 183/184), poslije zasipano recentnijim slojevima. I u dvorištu burga su u iskopavanjima 2004. godine zamijećene neobične jame i udubine za koje je zaključeno da nisu načinjene ljudskom rukom. Podnice s unutrašnje strane zida znale su »lebdjeti« iznad zrakopraznog prostora (dijelovi slojeva podnice od bijele žbuke), a zapravo su slojevi ispod tih čvršćih struktura iskliznuli ispod zida pa niz padinu brda. Upravo na tom mjestu je u ovogodišnjim istraživanjima otkriven i »tunelasti« prostor ispod zida (sl. 5).³

Spoj zida SJ 61 i branič-kule jasno je vidljiv na liniji spajanja sa sjevernim zidom kule SJ 69. Oni su dodani jedan do drugog tako da pritom nisu integrirani jedan u drugi. Sjeverni zid kule (vanjsko lice prema dvorištu) građen je od pravilnih klesanaca, zamjetno većih dimenzija od kamena u SJ 61.

Skidanjem površinskog sloja na vrhu kule pokušalo se definirati unutrašnje lice SJ 69 te njegov odnos sa SJ 61. Naime, od ključne važnosti za interpretaciju faza razvoja romaničkog burga je saznanje je li branič-kula podignuta prije ostalih dijelova romaničkog burga, te je li na ovom položaju isprva stajala samostalno ili je u obodni zid uklopljena istodobno s njegovom izgradnjom. Ipak, konačni odgovor na ovo pitanje nećemo dati u ovim istraživanjima, nego tek kad se pristupiti daljnjem istraživanju kule. Naime, zid SJ 61 se u liniji južno od jasno raspoznatljivog spoja sa SJ 69 nekako mijenja u smislu da je tu prigraden na visoko očuvanu živu stijenu te zbog toga neki odnosi nisu jasni. Tu valja napomenuti kako se čini da na živoj stijeni imamo tragove žbuke od zidova koji su na njoj sjedili, ali bijele boje (u ostalim strukturama s burga to je bilo karakteristično za gotičke pregradnje?!), za razliku od SJ 61 koji je građen

1 U šest radnih dana istraživanja sudjelovalo je sedam radnika (od toga dvojica volontera) te voditeljica T. Tkalčec. Zadnji radni dan pomoć pri snimanju otkrivene arhitekture pružili su i dr. sc. Siniša Krznar i Kristina Turkalj iz Instituta za arheologiju. Financijska sredstva osiguralo je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Radovi se odvijaju u skladu s dozvolom nadležnoga Konzervatorskog odjela u Krapini.

2 Tek je na rijetkim površinama dosegnuta zdravica, odnosno živac. Istraživanja su koncentrirana na dovođenje lokaliteta u fazu moguće prezentacije, odnosno uspostavljanje nivelacije oko njegovih zidina na ujednačenu razinu na kojoj bi bio omogućen nesmetani ophod oko burga i njegovo razgledavanje.

3 Ispod samog zida, odnosno u tunelastom prostoru ispod njega, pronađen je ove godine i recentni materijal, npr. radničke rukavice koje zasigurno potječu od naših prijašnjih iskopavanja unutar dvorišta zida, tj. od istraživanja cisterne.

Sl. 3 Uleknuće SJ 183/184 tijekom istraživanja, s pogledom na zapadni obodni zid SJ 61 s lučnim udubljenjem, odnosno oštećenjem (snimila: T. Tkalčec).

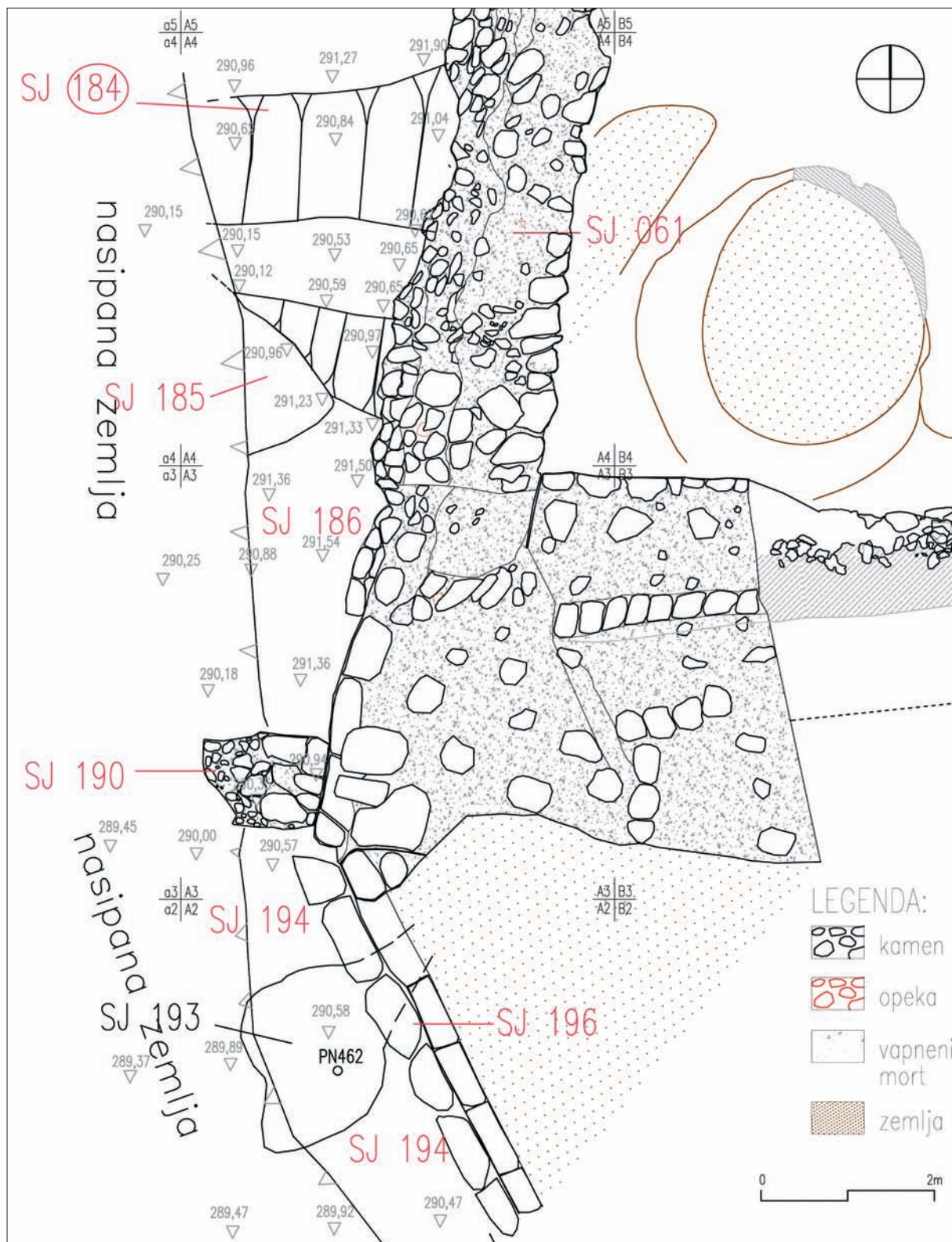
Fig. 3 Depression SU 183/184 during the investigations, with a view of the western perimeter wall SU 61 with an arch-shaped recess, that is, damage (photo: T. Tkalčec).

Sl. 4 Pogled na zapadno lice zida SJ 61 i temeljnu stopu SJ 197 te na lučno udubljenje ispod zida na mjestu uleknuća SJ 184 (snimila: T. Tkalčec).

Fig. 4 View of the western face of the wall SU 61 and foundation SU 197, and of the arch-shaped recess under the wall in the area of the depression SU 183/184 (photo: T. Tkalčec).

Sl. 5 Tlocrt s prikazom uleknuća SJ 184 te crvene gorevine SJ 139 uz zid branič-kule (crtež: K. Turkalj i T. Tkalčec).

Fig. 5 Plan showing depression SU 184 and red burnt soil SU 139 along the wall of the defence tower (drawing: K. Turkalj and T. Tkalčec).

od žute žbuke. Je li do bijele boje veziva ipak došlo samo zbog izloženosti suncu i atmosferijama? Živa stijena (dakle, podloga zidova) na tom je dijelu iznimno visoko očuvana. Čini se da je obodni zid tekao još južnije te da se spoj s kulom daje iščitavati niže prema zapadu u pravilnom lomu dvaju zidova ispunjenih trokutastim »umetkom« (sl. 6). Za sada, nažalost, ipak ne možemo odgovoriti na netom postavljeno pitanje jer veliki dijelovi arhitekture i kontakata ovih dviju cjelina još nisu otvoreni.

Zanimljiv je nalaz nove zidane strukture SJ 190 koja se

naslanja na zid SJ 61, južno od spoja njegove linije s poprečnim sjevernim zidom kule SJ 69 (sl. 1, 7). Isprva se činilo da je riječ o potpornjaku, međutim, daljnjim je iskopavanjem ustanovljeno kako je možda riječ o zidu (neke prostorije?) čija se struktura obrušila niz strminu padine brda, te joj stoga nisu definirane same zapadne granice, odnosno dužina njezina pružanja prema zapadu. Širina zida SJ 190 je 1,10 m (sjever – jug), a istražen je u očuvanoj dužini od 1,45 m (istok – zapad) na dosegnutoj razini iskopa. Ako je riječ o zidu, valja predvidjeti i daljnja, veća

Sl. 6 Pogled s istoka na detalj područja kontakta obodnog zida SJ 61 (desno) i jugozapadnog zida branič-kule SJ 196 (lijevo) (snimila: T. Tkalčec).

Fig. 6 View from the east of a detail of the area of contact between the SU 61 wall (right) and the south-western wall of the defence tower SU 196 (left) (photo: T. Tkalčec).

Sl. 7 Pogled sa sjeverozapada na zid SJ 190 i jugozapadni zid branič-kule SJ 196 te dno iskopa 2012. godine (snimila: T. Tkalčec).

Fig. 7 View from the south-west of wall SU 190 and the south-western wall of the defence tower SU 196, and of the bottom of the trench from 2012 (photo: T. Tkalčec).

iskopavanja (prema jugu ili sjeveru od te linije, ovisno o njegovu pružanju) na većim dubinama kako bi se zid, odnosno prostorija, mogli definirati. Nije još poznato u kojoj je fazi zid izgrađen; nije dosegnuta dubina na kojoj bi se moglo sagledati njegovo unutrašnje ili vanjsko lice, jer je uvelike oštećen. Vezivna žbuka je svijetle žute boje. Zid je aneksiran na obodni zid burga. Kako smo u daljnjim istraživanjima prostora uz jugozapadni zid branič-kule dosegli slojeve prepune vezivne žbuke svijetložute boje (i na njima i stali u ovogodišnjim istraživanjima), postoji mogućnost da će se upravo na tom mjestu moći definirati prostorija aneksirana burgu, čije bi sjeverno lice činio zid SJ 190.⁴

Što se tiče slojeva koji su istraživani na prostoru zapadno uz zid SJ 61 nakon uklanjanja recentnih nasipa, istraživanje je usmjereno na praznjenje uleknuća SJ 183/184 i njegovih slojeva zasipavanja koji su ukazivali na pravilnu vertikalnu stratigrafiju, od recentnih slojeva i kasnosrednjovjekovnih prema starijim slojevima. Takva stratigrafija ove uleknute površine potvrđuje zaključak kako nije riječ o jami nastaloj pri namjernom prokopavanju tunela ispod zapadnog zida (jer bi u potonjem slučaju materijal bio ispremiššan), nego da je do takva oštećenja zida došlo uslijed prirodne erozije terena. Iskopavanjem se dosegnuo horizont 13. stoljeća, kao i na okolnim površinama u ovogodišnjem iskopu. Do zdravice se nije istraživalo jer je dosegnuta razina željene nivelacije ophoda oko burga, a sva se površina prekrila geotekstilom.

U gornjim su slojevima pronađeni brojni nalazi ulomaka keramičkih lonaca, zatim životinjske kosti, pećnjaci (uglavnom zdjelastih, kvadratičnih otvora), kovani čavli i dr. Riječ je o materijalu uglavnom iz kraja 15. ili izmaka 15. i početka 16. stoljeća. Od posebnih nalaza ističu se dno loštičkog pehara (uvozna roba iz sjeverne Moravske), kalup za izradu pušanih olovnih zrna (sl. 8), nalaz keramičke čaše ukrašene žigosanjem, nož i kresivo. U starijim horizontima nalazi ulomaka keramičkih lonaca, čaša i uljanica te životinjskih kostiju kao i nalaz konjskih žvala potječu uglavnom iz tamnijih, humusnih kulturnih slojeva, a slojevi šute s malterom uglavnom su bez nalaza.

Sl. 8 Dio kamenog kalupa za puščano olovno zrno, kraj 15. – početak 16. stoljeća (snimila: T. Tkalčec).

Fig. 8 Part of the stone mould for a lead gun bullet, end of 15th/beginning of 16th century (photo: T. Tkalčec).

4 Situacija podsjeća na usku prostoriju aneksiranu uz sjeveroistočni ugao burga, interpretiranu kao branjenu ulaznu prostoriju u burg (usp. sl. 1). Međutim, valja uzeti u obzir i mogućnost da je ovo možda i struktura starija od samoga obodnog zida burga. Za donošenje zaključaka još je prerano.

Istraživanja uz jugozapadni zid kule SJ 196

Stratigrafija slojeva uz zidove branič-kule razlikuje se od one na okolnim područjima. Ispod sloja humusa na ovoj se površini ukazala crvena gorevina SJ 139 unutar okolnog sloja šute koji se sastoji od svijetložutog maltera bez kamenja (sl. 5). U središtu pri vrhu crvene gorevine bila je i crna gorevina s velikom nakupinom mnoštva kovanih čavlića koji upućuju na to da je ovdje izgorio neki drveni predmet koji je u svojoj strukturi ili pak u svojoj zapremini sadržavao te čavlice. Crvena gorevina bila je uočljiva i na padinama samih ruševina zidova branič-kule kojima je u nekoj od najkasnijih faza lokaliteta klizila do njezina podnožja. Ispod sloja šute od žutog maltera nalazio se sloj čisto bijele šute pri čijem je vrhu i završen iskop 2012. godine. Iz tih slojeva žute i bijele šute ima mnogo manje nalaza keramike i čavala, a ističe se nalaz konjske potkove.

Moćni, ukošeni jugozapadni zid branič-kule SJ 196 sastoji se od velikih kamenih blokova, mnogo većih od onih kojima su građeni obodni zidovi, a znatno većih i od klesanaca na sjevernom licu kule (dvorišno lice). Dimenzije im iznose od 50x50 pa do 120x60 cm. Čini se da je vezan bijelom (!) žbukom.⁵ Svojom veličinom i snagom ovakva moćna branič-kula mogla je uvelike uljevati poštovanje i strah neprijatelju te odolijevati njegovim napadima, predstavljajući ujedno najjaču točku obrane burga podignutu na njegovu najugroženijem punktu (sl. 9).

Arheološka istraživanja ovog lokaliteta zaštitnog su karaktera i cilj im je zaštita ovoga kulturnog dobra te uklapanje u kulturnu i turističku ponudu Hrvatskog zagorja, ali i čitave Hrvatske. Burg Vrbovec jedan je od rijetkih lokaliteta ove vrste u Hrvatskoj koji se kontinuirano konzervira i priprema za konačne izvedbene i prezentacijske radove.

Njegova važnost je u srednjem vijeku bila neupitna, a današnje prepoznavanje njegova značenja mjerljivo je u odnosu prema tom kulturnom dobru, odnosno zaštiti kakvu mu pružamo. Kontinuirano konzerviranje arhitekture, konzerviranje svih brojnih metalnih nalaza, arheološka iskopavanja, muzejske izložbe, niz objavljenih stručnih, znanstvenih i popularnih članaka i tekstova, objavljena znanstvena monografija, provedene i objavljene apsolutnodatacijske, arheobotaničke i analize vrste drveta, zooarheološke analize, restaurirani pećnjaci, restaurirane keramičke posude – sve su to pokazatelji konstantnih i višegodišnjih nastojanja Instituta za arheologiju, u što su uloženi velika energija i entuzijazam. Entuzijazam potkrijepljen nadom da ćemo uspjeti realizirati sezonu koja će se odvijati u priželjkivanom dužem razdoblju, bez neprestane bojazni gdje će se pronaći sredstva za podmirivanje svih troškova, bez stalnog nastojanja da se unutar (i izvan) radnog vremena odradi i više nego je to ponekad u ljudskoj moći, a samo sa željom da se radovi ne prekinu te da se što kvalitetnije i brže odvijaju, kako bi se projekt priveo prezentaciji, a ne da se unedogled istražuje i konzervira tek pokoji kvadratni metar godišnje, jer je takav pristup iznimno iscrpljujući i dugotrajan a u konačnici i najskuplji.

Valja posebno naglasiti kako bi svaki prekid i napuštanje kontinuiteta radova na ovom lokalitetu sada bilo izravno ugrožavanje kulturnog dobra i njegovo prepuštanje propadanju pa se nadamo kako do toga neće doći unatoč objektivnim teškoćama. Želja nam je što je moguće prije dovesti projekt u fazu u koju bismo mogli reći kako je istražena jedna zaokružena cjelina koju je moguće prezentirati javnosti u obliku zaštićenog, i turistima i posjetiteljima pristupačnoga arheološkog lokaliteta.

5 Ovu situaciju valja povezati i s podatkom da je zid kule SJ 169 građen od bijele vezivne žbuke. Situacija dva sloja malteraste šute – žutoga superpozicioniranog bijelom, uz vanjsko lice jugozapadnog zida branič-kule vrlo je intrigantna, kao i naša odokativna procjena kako se vezivo kule razlikuje od obodnih zidova burga. S obzirom na to da se istraživalo u izrazito sušnu doba godine, boje su možda i varka, a analiza uzorka žbuke iz kule još nije provedena te je ne možemo usporediti s dosad analiziranim uzorcima ostalih zidova burga.

Sl. 9 Veliki blokovi lica zida branič-kule SJ 196, pogled s jugozapada (snimila: T. Tkalčec).

Fig. 9 Large blocks of the face of the wall of the defence tower SU 196, seen from the south-west (photo: T. Tkalčec).

Literatura

- Horvat, Z., Tkalčec, T. 2009, Arhitektura i arhitektonska plastika burga Vrbovca kraj Huma na Sutli / Architecture and Architectural Stonework of the Medieval Castle of Vrbovec near Hum na Sutli, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Vol. 26, 181–218.
- Tkalčec, T. 2010a, Pečnjaci iz drvenog objekta podignutog na ruševinama srednjovjekovnog burga Vrbovca kod Huma na Sutli (Stove Tiles from the Wooden Structure Built on the Ruins of the Medieval Castle of Vrbovec near Hum na Sutli), *Archaeologica Adriatica*, 4, 325–338.
- Tkalčec, T. 2010b, Kuhinjska i stolna keramika iz stambenog dijela burga Vrbovca u Klenovcu Humskome (Kitchen and table pottery from the residential part of the Vrbovec castle in Klenovec Humski), *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3. s. 43, 455–476.
- Tkalčec, T. 2010c, *Burg Vrbovec u Klenovcu Humskome: deset sezona arheoloških istraživanja*, Muzeji Hrvatskog zagorja, Institut za arheologiju, Zagreb.
- Tomičić, Ž., Tkalčec, T., Dizdar, M., Ložnjak, D. 2001, Veliki Gradiš, Veliko Gradišće – plemićki grad Vrbovec kraj Huma na Sutli (Stanje istraživanja 2001. godine), *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Vol. 18, 253–274.

Summary

Archaeological excavations continued at castrum Vrbovec, covering the south-western and western part of the site, outside the boundaries of the town's centre. The western perimeter wall and a part of the south-western wall of the defence tower were investigated and cleaned. The investigations have resulted in a clearer definition of the plan of the town, the discovery of new structures, layers and finds (Fig. 1, 5). The western perimeter wall of the town has been damaged in the lower section, as a result of its having caved in due to erosion of the loose bedrock (Fig. 2-4). The south-western wall of the defence tower has very large stone blocks (Fig. 6, 7, 9). The investigations mostly reached the level of the 13th century horizon. The younger investigated layers yielded numerous fragments of ceramic vessels, stove tiles, glass and metal objects (wrought iron nails and other objects) and animal bones. Especially noteworthy are finds such as a Lošice beaker, a stone mould for gun bullets from the end of the 15th and beginning of the 16th century (Fig. 8), a fragment of a ceramic cup with stamped decoration, a knife blade, an iron fire-striker, a part of iron bits and an iron horse-shoe.